

TIETEELLINEN ELÄMÄ

KOMMUNISMI on täällä taas! *Tiede & edistyksen* avustajalla oli kunnia olla paikalla, kun joukko eurooppalaisen intelligentsijan kärkinimiä pohti kommunismin olemusta Lontoon yliopiston Birkbeck Institute for the Humanities'in järjestämässä seminaarissa "On the Idea of Communism" 13–15.3.2009. Tilaisuuden oli organisoinut Slovenian pop-filosofi Slavoj Zizek (jonka maanisuus, energia ja into eivät iän myötä näytä häviävän – pikemminkin päinvastoin), mutta Zizek ei suinkaan ollut seminaarin suurin megaguru. Tämä titteli annettiin – ja oli annettu kenties jo ennen seminaaria – ranskalaiselle pata-rationalistille Alain Badiou'lle, vaikka paikalla olikin sekä nykyisiä että menneen talven tähtiä läjäpäin, muiden muassa vanha kunnan marxilaisjääriä Terry Eagleton, Italian ikikapinallinen Toni Negri, kommunistiksi viimeaikoina kääntynyt entinen sosiaalidemokraatti ja heikkouden filosofi Gianni Vattimo (yllättäen hänen esitelmänsä otsikko oli "Weak Communism"!)) sekä emansipaatiopedagogiikasta, ulossuljettujen problematiikasta, politiikan estetiikasta ja monesta muusta tutuksi tullut Jacques Rancière. (Jean-Luc Nancykin piti alun perin olla paikalla, mutta hän joutui terveydellisistä syistä perumaan osallistumisensa. Nancy'n esitelmän voi kuitenkin lukea osoitteessa: <http://www.bbk.ac.uk/bih/>) Lisäksi paikalla oli nuorenpolven anglosaksisia lupauksia – muiden muassa sellaisia kuten Bruno Bosteels ja Peter Hallward sekä Negrin kanssa töitä tekevä Michael Hardt. (*Guardian* julkaisi seminaarista etukäteisjutun otsikolla "Move over Jacko, Idea of Communism is hottest ticket in town this

weekend", Jackon viitatessa Michael Jacksoniin, jonka Lontoon konsertin liput tulivat samana viikonloppuna myyntiin).

Anglosaksisten nuorten totisuudesta, lukeneisuudesta ja taidosta (asettaa kaikki lokerot kohdalleen täsmällisellä huolellisuudella) huolimatta tilaisuus oli vanhojen mannermaisten herrojen show. Ei siksi, että heillä nyt olisi ollut sen kummempaa sanottavaa kuin nuorilla (Badiou toisteli sitä, mitä on toistellut kaksikymmentä vuotta, Zizek provosoi provosoimasta päästyään ja niin edelleen), vaan siksi, että heillä oli *tyyliä*. Tuolla tyyllillä ei ollut mitään tekemistä sen kanssa, miten he osasivat esiintyä tai puhua englantia. Zizek nyt on tunnetusti mahdoton esiintyjä eikä muidenkaan mannermaisten gurujen osalta voida puhua mistään tyyliä, jonka vain englantilainen herrasmies kuten Eagleton osaa. Kielen osalta voidaan mainita, että Negri ei osaa englantia ollenkaan eikä Badiou'nkaan englannissa ole kehumista. Rancière puhui kuten Twin Peaksin lyhytkasvuinen (naristen ja ikään kuin takaperin puhuen), kuten eräs kuulija pani aivan korrektisti merkille. Mutta tyyli tulikin juuri persoonallisuudesta, omien idiosynkraioiden häpeilemättömästä affirmaatiosta – sekä sanoman selkeydessä. Asiat eivät ole niin yhtäältä ja näin toisaalta tai niin kuin se tai se on sanonut. Asiat ovat näin ja ne ovat näin minun mukaani – "according to me", kuten t&e:n avustajalle uusi ja varsin positiivinen tuttavuus ranskalainen Judith Balso toistamiseen korosti.

Mitä sitten sanottiin kommunismista? Ainakin se, että siitä voidaan jälleen puhua –

että kommunismi ei ole enää kirosana, että kommunismi on legitiimi vaihtoehto, ellei peräti ainoa mahdollinen vaihtoehto. Mitään yksimielisyyttä ei tosin syntynyt sen suhteen, mitä kommunismi on. Toki se oli emansipaatiota ja tasa-arvoa, mutta muuten näkemykset menivät usein ristiin. Toisille se oli tuotantoa, toisille se merkitsi tuotannon loppua, kolmannen mielestä se on yhteisen (*common*) tuotantoa, neljännen mielestä vastarintaa ja uuden luomista, viides taas oli jo jotain muuta mieltä. Yksi puolusti Chavezia, toiset taas puhuivat Lula di Silvan nimeen, mutta unohdettu ei toki oltu Marxia, Leniniä, Maoa tai edes Stalinia (josta jopa Vattimo sanoi, että hän teki karmeita virheitä, *mutta...*)

Paikalla oli 800 innokasta kuulijaa ympäri maailmaa. Enemmänkin olisi ollut halukkaita (100 euron! osallistumismaksusta huolimatta), mutta saliin mahtui vain tuo määrä. Kysymyksiä sateli tiuhaan ja toisinaan myös välihuutoja. Joku tiukkapipoisimmista esimerkiksi käski Vattimoa jo lopettamaan höpinänsä – tuhansi kuailemma yleisön aikaa. Joidenkin radikaalien (amerikkalaisten) vallankumouskommunistien mielestä jopa Badiou oli taantumuksellinen. Yksi oikea dissidentinkin löytyi: hänen mielestään filosofia on mahdollista ainoastaan kapitalismissa – hän säilyi kuitenkin tilaisuudesta hengissä. Tilaisuuden lopuksi Zizek piti palopuheen ja kehoitti kuulijoita nousemaan seisomaan ja laulamaan "erään laulun", joka alkaa i:llä (suomeksi k:lla), mutta – yllätys yllätys – kukaan ei noussut eikä laulua saatu kuulla, mikä se sitten lieneekään olisi ollut. (Zizekin olisi tietysti itse

pitänyt aloittaa, niin kuin ent. sosialististen maiden protokolla edellytti, mutta hän ilmoitti heti, ettei itse laula.) Seminaari, jonka poliittinen intensiteetti nousi koko ajan loppua kohti, sai näin (sittenkin) vähän latistavan päätöksen.

YLIOPISTOJEN alasajaminen ei ole vain suomalainen harastus. Samantyyppistä kehitystä voidaan havaita muissakin Euroopan maissa, muun muassa Ranskassa, jossa presidentti Sarkozy on rajujen julkisen sektorin leikkauksien yhteydessä iskenyt näppinsä myös yliopistoihin. Ranskassa tämä on tosin johtanut myös varsin laajaan protestiliikkeeseen.

Tämän vuoden tammikuussa korkeakouluista vastaava ministeri Valérie Pécresse esitelti opettajien ja tutkijoiden (*enseignants-chercheurs*) työehtoja uudistavan asetuksen, jota virkakunta sinnikkäästi ja harvinaisen yksimielisesti vastustaa. Niin humanistisia kuin luonnontieteitäkin edustavat tutkijat raivostuivat lopulta perin pohjin, kun Sarkozy mukamas ranskalaisen nobelistin Albert Fertin kunniaksi 22. tammikuuta pitämässään tiedepoliittisessa puheessa haukkui ranskalaisen tutkimuksen maan rakoon, uhkasi ”uudelleenjärjestellä” keskeisimmät julkiset tutkimuslaitokset (erityisesti CNRS) ja vaati yliopistoilta tiiviimpää yhteistyötä yritysmaailman kanssa. Albert Fert, perustutkimusta puolustava fyysikko, onkin sittemmin lukeutunut uudistusten äänekäimpiin vastustajiin.

Reformin autoritaarisesta hengestä kielii jo hallituksen menettelytapa: asetusta valmisteltaessa asianosaisia ei kuulla, ja toimeenpanolla on

jostain syystä hirvittävä kiire. Sarkozy tietenkin perustelee hätiköintiä vetoamalla ”kriisiin” ja nimittelemällä yliopiston puolustajia mukavuudenhaluisiksi konservatiiveiksi.

Autoritaarisen hengen mukainen on myös uudistuksen sisältö. Tutkijat vastustavat erityisesti tutkimustyön arvioinnin siirtämistä kansallisella tasolla toimivalta, vertaisarviointiin perustuvalla ja riippumattomalla yliopistoneuvostolta (CNU) viime kädessä kunkin yliopiston rehtorille. Tutkimus- ja opetustyölle esitetyt arviointiperusteet ovat joko hyvin kyseenalaisia tai olemattomia. Monilla, erityisesti humanistisilla aloilla kriteerien soveltamista pidetään ongelmallisena tai mahdottomana muun muassa siksi, etteivät kaikkien alojen parhaakaan julkaisut täytä soveltavien luonnontieteiden lähtökohdista laadittuja laatustandardeja. Näihin kriteereihin vedoten reformiin sisältyvä niin sanottu modulointiperiaatte kuitenkin horjuttaa jokaisen tutkijan uraan kuuluvan tutkimuksen ja opetuksen tasapainoa – vieläpä niin, että opetuksesta tulee eräänlainen rangaistus heikkotasoiseksi arvioidusta tutkimuksesta. Vaikka tutkimuksen arviointikriteereistä päästäisiinkin yksimielisyyteen, yliopiston sivistystehtävän näkökulmasta on vaikea perustella, miksi opiskelijat ansaitsisivat opettajikseen ja ohjaajikseen nimenomaan huonoja tutkijoita.

Konkreettisten työehtojen osalta asetuksen kiistanalaisin kohta koskee opetustyön vuosittaisen tuntikatkon poistamista. Sen lisäksi, että ”huonoilta” tutkijoilta voitaisiin vastedes vaatia kohtuuttomia työsuoritteita, uudistus myös käytännössä siirtää ylityöllistetyt yliopistolaiset (Sarkozyn pe-

rustaman) verottomien ylityöntien järjestelmän ulkopuolelle.

Yliopistoreformin strategiset yhteydet presidentin uusliberaaliin agendaan ovat jokseenkin yksiselitteisiä. Yhtäältä tarkoitus on purkaa opettajakunnan sisäinen solidaarisuus jakamalla heidät liike-elämän tarpeiden näkökulmasta menestyjiin ja häviäjiin. Toisaalta tarkoitus on rukata prekaaritutkijoiden työehdot niin huonoiksi, että opetustaakkaa koventamalla voidaan (kansallisen tavoitteen mukaisesti) joka toinen eläköityvä tutkija jättää korvaamatta ilman, että korkeakoulujen liike-elämän tarpeita vastaavista palveluista joudutaan luopumaan.

Hallitus on vastannut laajoihin yliopistolakkoihin ja mielenosoituksiin antamalla tilanteen mädäntyä ja tarjoamalla Pécresseen asetuksen sitovan lakitekstin rinnalle laillisesti ei-sitovia lupauksia ”reformin hyvästä soveltamisesta” ja yliopistojen paremmasta rahoituksesta. Kuitenkin esimerkiksi Sarkozyn ympäristöpolitiikka on hiljattain osoittanut, ettei valtiovallan lupauksiin ole juurikaan syytä luottaa. Itse reformin suhteen pääministeri Fillion on osoittanut joitain taipumisen merkkejä, mutta tilanne on edelleen hyvin epäselvä. Opettajakunnan viimesijainen, lakkoilua huomattavasti tehokkaampi painostuskeino on jättää ranskalaisen vuosidiplomeiden edellyttämät kevätlukukauden arvosanat palauttamatta.

TAMMIKUULTA alkaen on Suomen yliopistoissa aktivoitunut vastustamaan yliopistolakiuudistusta ja puolustamaan demokratiaa yliopiston sisällä ja autonomiaa suhteessa mm. elinkeinoelämään, jonka vaatimuksesta ulkopuolisia jäseniä

ollaan ajamassa yliopiston hallitukseen. Lain vastustuksen ympärille syntyneet liikkeet, Opiskelijatoiminta ja Yliopistotoiminta, ovat luoneet aivan uudenlaisia tapahtumia ja toimintamalleja yliopistoyhteisön vahvistamiseksi. Tammikuun lopun yleiskokous täytti Portanian suuren luentosalin. Tilaisuudesta on mainittava erityisesti Paavo Uusitalon loistava puheenvuoro, joka sai salin huutamaan. Seuraavalla viikolla toimintaliike vei pisteet kotiin rehtorilta ja kanslerilta. Nämä katselivat ihmetellen toisiaan, kun Otto Bruun pyysi heitä äänestämään siitä, lisääkö yliopistouudistus demokratiaa yliopistolla. He eivät myöskään kyenneet tukemaan sitä vaihtoehtoa, että uudistus vähentäisi yliopistodemokratiaa. Selvä vastaus saatiin kysymykseen, voiko yliopisto uudistuksen jälkeen mennä konkursiin: kyllä voi.

Seuraavalla viikolla marsittiin kadulla. Avaustilaisuudessa soihdut paloivat Portanian katolla, ja myöhemmin mielenosoittajat tukki-

vat liikenteen Mannerheimintien ja Kaivokadun risteyksessä. Lopuksi vallattiin hallintorakennus, ja valtaus jatkui seuraavaan aamuun. Illan mittaan kokouksia pidettiin lukuisissa tuotteliaissa työryhmissä. Valtaus päättyi opiskelijoiden rehtorille tarjoamiin kahveihin, joista rehtori kieltäytyi.

Toinen suuri katutapahtuma järjestettiin 13. 3. Mielenosoitus sai loppua kohti katumuhlan piirteitä ja tällä kertaa vallattiin päärakennus. Perjantai kului yleiskokouksen merkeissä. Illalla oli kaupungin mahtavimmat bileet, jotka huipentuivat Pelle Miljoonan lyhyeen vierailuun. Lauantai ja sunnuntai vietettiin työryhmien kokouksissa: kehiteltiin autonomisen verkko-opiskelun mahdollisuuksia, keskusteltiin tekijänoikeuslaista, lex Nokiasta ja näiden yhteyksistä yliopistouudistukseen sekä opiskelijoiden huonosta asuntotilanteesta ja tarkasteltiin Helsingin yliopiston hallintojohtosääntöä ja esitys-
tä uudeksi. Alettiin muotoilla

kriittistä kannanottoa jälkimmäistä kohtaan.

Toiminta on valtausten jälkeen jatkunut vilkkaana. Sivistysvaliokunnan jäsenistä valtaosa osallistui Vanhalla ylioppilastalolla yhdessä HYY:n kanssa järjestettyyn erittäin hyvin onnistuneeseen kuulemistilaisuuteen. Helmikuussa alkanut Opiskelijatoiminta-liikkeen ja yleisen valtio-opin laitoksen yhteinen autonominen demokraatiapraktikum jatkuu. Praktikumissa pidetyt alustuksen ja niistä käytävät keskustelut lisäävät ymmärrystä uudistuksesta, sen taustalla olevista mekanismeista ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksista. Praktikum on avoin kaikille kiinnostuneille.

Opiskelijatoiminta on nimestään huolimatta avointa myös muille tiedeyhteisön jäsenille. Periaatteena on, että jokainen yksilö toimii omana itsenään ja edustaa itseään. Paras kontribuutio on toiminta: sen sijaan, että neuvoisit, kuinka asiat pitäisi tehdä paremmin, tule itse tekemään ne paremmin!